Lausunto

Asia: VN/34466/2023

Lausuntopyyntö itäisen Suomen tuulivoimarakentaisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Itä-Lapin kuntayhtymä

Työryhmä on määritellyt raportin yhteenveto-osan aluksi hyvin työn tavoitteen: edistää puhtaan energian investointiedellytyksiä itäisessä Suomessa markkinaehtoisesti maamme puolustuskyvystä tinkimättä. Tähän on helppo yhtyä.

Raportin yhteenvedossa on kootusti itäisen Suomen tuulivoimarakentamisen edistämiseksi esitetty erityisesti seuraavia keinoja: tekniset ratkaisut, kompensaatioratkaisu, koordinaation ja yhteistyön lisääminen sekä Puolustusvoimien lausuntomenettelyiden kehittäminen. Myös nämä ovat kannatettavia toimenpiteitä.

Euroopan Unionilla ja siten myös Suomen valtiolla on selkeä tahtotila vapautua fossiilisten polttoaineiden käytöstä ja lisätä puhtaan uusiutuvan energian tuotantoa. Muutos edistää samalla vihreän siirtymän teollisia ja muita investointeja sekä innovaatioiden syntymistä. Näin on mahdollista lisätä osaamista, saavuttaa kestävää kasvua ja luoda työtä ja hyvinvointia myös kasvukeskusten ulkopuolelle. Suomessa on tähän tavoitteeseen liittyen erinomaisen hyvät mahdollisuudet sekä puhtaan energian tuotantopotentiaalin että muiden vihreän siirtymän tuotantotekijöiden suhteen. Tuulivoimapotentiaalin, mikä on merkittävin mahdollisuus lisätä energian tuotantoa, realisoimisessa keskeinen este ja hidaste on tällä hetkellä itäisen Suomen alueelle sijoittuvien hankkeiden yhteensovittaminen ja suurelta osin estyminen puolustusvoimien ilma- ja aluevalvonnan kanssa ja vuoksi. Asian ratkaisemiseksi on maan hallituksen toimesta perustettu tämä työryhmä, jonka loppuraportissa esitetään erilaisia toimenpiteitä. Ratkaisumalleista tärkein on kompensaatiolain muutos ja kompensaatioalueiden ja menettelyn käyttöönotto sekä sen kautta investoinnit puolustusvoimille uusiin ilma- ja aluevalvontaratkaisuihin. Tällä menettelyllä pystytään huolehtimaan molemmista perustavoitteista sekä mittavan tuulivoima-tuotannon syntymisestä että puolustuskykymme turvaamisesta.

Itä-Lapin kuntayhtymä (Kemijärvi, Pelkosenniemi, Salla, Posio ja Savukoski) on esittänyt aluettamme tuulivoimakompensaatiolain pilottialueeksi. Perusteluina tälle ovat alueemme laajuus, hyvät maasto- ja tuuliolosuhteet kannattavalle tuulivoimatuotannolle, hankkeiden toteuttamisen kannalta erinomaisen hyvät maanomistusolosuhteet sekä alueemme elinvoiman vahvistaminen tärkeänä osana sekä kuntien palvelujen järjestämis- ja tuottamiskykyä että alueemme asuttuna pitämistä ja maamme puolustuskyvyn turvaamista. Lisäperusteluina ovat alueellamme eri vaiheissa olevat tuulivoimahankkeet: tuotannossa jo Posiolla, Kemijärvellä ja Sallassa, kaavoituksessa ja ympäristövaikutusten arviointimenettelyssä useita hankkeita ja muissa selvitysvaiheissa myös useita hankkeita kaikissa Itä-Lapin kunnissa. Näiden hankkeiden omistajat, tuulivoimayhtiöt, ovat sitoutuneet osaltaan kompensaatioalueen toteuttamiseen. Raportin laatimisen yhteydessä on kuultu erikseen Itä-Lappiin sitoutuneita tuulivoimatoimijoita, mikä osaltaan osoittaa kompensaatiolain pilottialueen perustamisen valmiuden ja alueemme tuulivoimapotentiaalin.

Edellä esitetyn lisäksi olemme, vaatiessamme tuulivoimahankkeiden syntymisen mahdollistumista Itä-Lappiin, tuoneet esiin sen tosiasian, että ilman merkittäviä tuulivoimahankkeita, emme saa alueellemme vihreän siirtymän muita teollisia investointeja, jotka tarvitsevat toteutuakseen puhtaasti tuotettua uusiutuvaa sähköä. Tämä muna-kana -ilmiö on todellinen ja osittain jo senkin perusteella, että valtio on lähtenyt tämän työryhmä-työn avulla ratkaisemaan puolustusvoimien ilmavalvonnan ja tuulivoimahankkeiden toteutumisen yhteensovittamista, on saanut aikaan valmistelua ja vireilletuloa mm. akkuvarastointi-, pumppuvoima- ja viimeisenä vedyntuotanto -hankkeita. Sallassa on kunnan päätöksellä yleiskaavoitus aloitettu ja YVA valmistelussa käsittääksemme Suomen suurin maatuulivoima-hanke (Tuulialfa/Lapioselkä n. 200 voimalaa) ja siihen liitännäisenä Kemijärven kaupungin elinvoimalautakunta teki 26.11.2024 päätöksen vuokrata maa-alue Vetyalfan hankkeelle. Suunnittelun lähtökohtana on käyttää vedyntuotannossa Tuulialfan Lapioselässä tuottamaa puhdasta sähköä. Tämä esimerkki osoittaa hyvin sen, mitä Lappi ja Itä-Lappi tavoittelevat, ei pelkästään tuulivoimalla tuotettua energiaa vietynä muualle Suomeen tai ulkomaille, mikä sinänsä jo tuo merkittävät vero- ja maanvuokratulot paikkakunnalle, vaan jatkojalostusta alueella. Näin työpaikat sekä aluetaloudelle tulevat vero- ja muut tulot vahvistavat elinvoimaamme.

On erinomaisen hyvä asia, että selvityksen ja raportin perusteella on osoitettavissa, että ratkaisuja tuulivoimatuotannon ja puolustusvoimien ilma- ja aluevalvonnan yhteensovittamiseen on olemassa ja niin, että kompensaatiomenettelyn ja uusien tutkien tai muiden ratkaisujen avulla voimme saada toteutukseen muutoin toteuttamiskelpoisia hankkeita. Koska alueemme on hyvin laaja ja hankkeita on eri paikoissa lukuisia, on varmaa, että toteuttamiskelpoisia löytyy merkittävä määrä.

Kompensaatiomenettelyn mukaisten investointien rahoitus ja sen jakautuminen on keskeinen asia ratkaista oikeudenmukaisesti ja ottaen huomioon raportin yhteenvedossa mainittu markkinaehtoisuus kokonaisvaltaisesti. Kun otetaan huomioon alkuperäiset syyt uusiutuvan puhtaan energian, sähkön, hiilivapaiden polttoaineiden ja muiden jalosteiden, kuten teräksen tarpeelle: ilmastonmuutoksen ehkäiseminen, EU:n alueen sähkönkäytön merkittävä kasvu (60 % vuoteen 2030 mennessä), EU:n omavaraisuustavoite kokonaisuutena ja koko EU:n sekä erityisesti

sen itärajan alueiden elinvoimaisuus ja asuttuna pysyminen, ei voi eikä saa olla niin, että näiden erittäin merkittävien puhtaan sähköntuotannon ja siitä johdannaisena olevien muiden vihreän siirtymän investointien syntyminen jäisi riippumaan tuulivoimayhtiöille säädettävästä liian suuresta rahoitusosuudesta uusiin tutka- ja aluevalvonta investointeihin.

EU:n ja kansallisen tason tarve ja tavoitteet huomioon ottaen, tulee kompensaatioinvestointeihin tulla rahoitusta myös EU:lta ja Suomen valtiolta merkittävässä määrin. Markkinaehtoisuus toteutuu siinä, että valtio ja EU saavat osaltaan vero- ja muina hyötyinä sijoittamansa eurot takaisin. Toisaalta hankkeita toteutetaan markkinaehtoisesti, yksityiset yritykset kilpailevat ja neuvottelevat maanvuokra- ja muita sopimuksia ja tulevat kuntiin kaavoitusaloitteiden kanssa siinä vaiheessa kuin heillä on tältä osin perusedellytykset lähteä hankkeita edistämään. Kyse on Euroopan turvallisuudesta ja sen sekä Suomen elinvoimaisuudesta ja kilpailukyvystä. Elinvoiman vahvistamisen esteenä olevalle ilmavalvonnalle on olemassa korvaavat ratkaisut ja tämän kansallisen ja aina liittoumatasoisen (NATO) perusinfran rakentaminen ei voi olla riippuvainen siitä, löytyykö tässä tilanteessa yksityisiltä yrityksiltä merkittävä osuus rahoituksesta, kohtuullinen osallistuminen sinänsä on hyväksyttävää. Markkinaehtoisuutta tarkasteltaessa tulee ottaa huomioon myös se, että osallistuessaan uusien tutkien tai muiden ratkaisujen rahoitukseen, joutuvat alueelle investoivat yhtiöt jo lähtökohtaisesti heikompaan kilpailuasetelmaan verrattuna niihin yhtiöihin ja investoijiin, joilla tätä velvoitetta ei ole. Tässä mielessä kaikkien tuulivoimatoimijoiden, riippumatta siitä, missä osassa maata he toimivat, osallistuminen tietyllä "perusmaksulla" itäisen Suomen uusien alue- ja ilmavalvontaratkaisujen ja investointien rahoittamiseen olisi perusteltua.

Keskusteltaessa tästä asiakokonaisuudesta, nousee aina esiin vuosien varrella puolustusvoimien antamat myönteiset lausunnot ja niiden määrä, myös tässä raportissa. Erityisen tärkeää olisi luoda oikea tilannekuva lähtötasosta. Esitetyissä luvuissa on mukana sellaisia hankkeita, joita ei ole ollut tarkoituskaan toteuttaa taikka joiden toteuttamiseen ei ole ollut realistisia edellytyksiä eri syistä johtuen. Mikäli näitä lukuja tarkastellaan, kun muuta tietoa ei ole käytettävissä, voidaan todeta, että Lapin maakunnan alueella hankkeita on selvästi eniten, samoin kielteisiä lausuntoja. Raportissa ei esitetä kuntakohtaisia lukuja, mutta puolustusvoimien omat tilastot, jotka Jussi Karhila on koonnut, vahvistavat sen, että Itä-Lapissa on heikoin tilanne tässä mielessä.

Puolustusvoimat on antanut Sallan kunnalle eniten kielteisiä lausuntoja Lapissa ja varmasti koko Suomessa - yli 600 voimalalle kielteisiä ja vain 20 myönteistä. Kemijärven aluetta koskevia kielteisiä päätöksiä on tehty yli 300. Myös Savukosken kunnan alueelle on tehty kielteisiä päätöksiä. Esitetyt luvut osoittavat, että Itä-Lappi on erinomaisen hyvä kompensaatiolain pilottialue ja esitämmekin, että lausuntokierroksen jälkeen työryhmä tekisi tältä osin konkreettisen esityksen Itä-Lapista pilottialueena. Tarvittaessa alueeseen voidaan liittää Koillismaan (Kuusamo, Taivalkoski) alue ainakin siltä osin miten tuulivoima-alueetkin jo ylittävät kunta-, seutukunta ja maakuntarajat.

Aatsinki Sonja
Itä-Lapin kuntayhtymä